

Nyrsio mewn cartrefi gofal

FORTHEFULLTEAM
FELUNTÎM

Coleg Nyrsio Brenhinol
Cymru
Royal College of Nursing
Wales

Cynnwys

Cynnwys	Tudalen
Adran 1 Swyddogaeth a chyfraniadau nyrsys cofrestredig mewn cartrefi gofal	5
Adran 2 Cartrefi Gofal a COVID-19	7
Adran 3 Yr angen am fwy o nyrsys cofrestredig yn y sector cartrefi gofal	9
Adran 4 Gofal diogel ac effeithiol mewn cartrefi gofal	17
Adran 5 Integreiddio a gweithio gyda gofal eilaidd, sylfaenol a chymunedol	20
Adran 6 Y DU yn gadael yr Undeb Ewropeaidd	21
Adran 7 Ariannu gofal cymdeithasol	23

Os hoffech ragor o wybodaeth cysylltwch â
Policy&PublicAffairs.Wales@rcn.org.uk

Ynglŷn â'r Coleg Nyrsio Brenhinol (RCN)

Yr RCN yw sefydliad proffesiynol ac undeb llafur nyrsys mwyaf y byd, yn cynrychioli tua 435,000 o nyrsys, bydwagedd, ymwelwyr iechyd, gweithwyr cymorth gofal iechyd a myfyrwyr nyrsio, gan gynnwys dros 26,000 o aelodau yng Nghymru. Mae aelodau RCN yn gweithio yn y sector annibynnol ac yn y GIG. Mae tua dwy ran o dair o'n haelodau yn gweithio yn y gymuned.

Mae'r RCN yn sefydliad y DU gyfan, â'i Fyrddau Cenedlaethol ei hun ar gyfer Cymru, yr Alban a Gogledd Iwerddon.

 [RCNWales](#) [@RCNWales](#) [rcn_wales](#)

Crynodeb gweithredol

Mae cartrefi gofal yn cynorthwyo rhai o'r unigolion mwyaf agored i niwed mewn cymdeithas. Mae'r gweithlu cartrefi gofal yn sicrhau y gofalir am yr unigolion hyn gydag urddas a thosturi a'u bod yn gallu derbyn gofal yn eu cartrefi. Mae swyddogaeth nyrsio mewn cartrefi gofal yn allweddol i ddarpariaeth gofal cymhleth, o ansawdd uchel gan gefnogi annibyniaeth, lleihau derbyniadau i'r ysbyty a gwella iechyd a llesiant.

Mae cartrefi gofal wedi wynebu heriau anhygoel yn ystod pandemig COVID-19. Arweiniodd anawsterau o ran caffael cyfarpar diogelu personol a phroffion COVID-19, a diffyg cyfathrebu rhwng byrddau iechyd, awdurdodau lleol a chartrefi gofal at gynnydd mewn gorbryder yn y sector. Gwaethygydd heriau a oedd eisoes yn bodoli o ran recriwtio a chadw'r gweithlu gan COVID-19, gan ddangos breuder y sector.

Cydnabuwyd hyn gan Lywodraeth Cymru gan ei bod wedi lansio ymgynghoriad, 'Ailgydbwyso gofal a chymorth', sydd â'r nod o wella trefniadau gofal cymdeithasol a chryfhau gwaith partneriaeth. Bydd RCN Cymru yn ymateb i'r ymgynghoriad i sicrhau bod pwysigrwydd nyrsio yn cael ei amlygu a'i ddeall.

Bydd y papur presennol hwn yn rhoi gwybodaeth i lunwyr polisi, gwleidyddion a'r cyhoedd am swyddogaeth nyrsio mewn cartrefi gofal ac yn rhoi atebion i'r heriau a wynebir gan lawer yn y sector.

Argymhellion

- 1** Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda Gofal Cymdeithasol Cymru (GCC) ac Addysg a Gwella Iechyd Cymru (AaGIC) ar ymgyrch genedlaethol i godi proffil nyrsio cofrestredig yng nghartrefi gofal Cymru.
- 2** Dylai Llywodraeth Cymru ystyried opsiynau ar gyfer ffordd decach a mwy cynaliadwy o ariannu'r sector gofal yng Nghymru.
- 3** Dylai Llywodraeth Cymru ymrwymo i ehangu cwmpas Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016 i gartrefi gofal. Dylai GCC weithio mewn partneriaeth â'r Prif Swyddog Nyrsio i sefydlu egwyddorion staffio diogel interim ar gyfer cartrefi gofal.
- 4** Mae'n rhaid i Lywodraeth Cymru gefnogi'r Comisiwn Gwaith Teg ac ymrwymo i gynnig cyflog a buddion i nyrsys a gweithwyr cymorth gofal iechyd sy'n gyfartal i rai'r GIG.
- 5** Dylai AaGIC, byrddau ac ymddiriedolaethau iechyd, a sefydliadau addysg uwch weithio gyda'i gilydd i gynyddu cyfleoedd lleoliadau myfyrwyr yn y sector gofal cymdeithasol annibynnol.
- 6** Dylai Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol, a byrddau ac ymddiriedolaethau iechyd sicrhau bod gan gartrefi gofal fynediad at gyngor nyrsio atal a rheoli heintiau.
- 7** Dylai Llywodraeth Cymru ystyried yn ofalus a lliniaru unrhyw oblygiadau posibl o ymadawiad y DU â'r Undeb Ewropeaidd (UE) ar y gweithlu cartrefi gofal.

Adran 1 Swyddogaeth a chyfraniadau nyrsys cofrestredig mewn cartrefi gofal

Mae nyrsys cofrestredig sy'n gweithio mewn cartrefi gofal yn allweddol i ddarparu gofal diogel, o ansawdd uchel ac i gefnogi canlyniadau iechyd a llesiant gwell i breswylwyr cartrefi gofal ledled Cymru.

Fe es i ag un o'r preswylwyr i siopa yn ddiweddar. Dewisais rywbeth, gan ddweud "www, edrychwch ar hwn! Ro'n i'n arfer gwisgo un o'r rhain yn y chwedegau!" - edrychodd arnaf gan ddweud "Matron, dydw i ddim mor hen â hynny." Dydw i ddim yn gofalu am y genhedlaeth hŷn: rwy'n rhoi gofal nyrsio i rywun sydd angen nyrsio, ac mae oedran yn amherthnasol.

Mae presenoldeb nyrs gofrestredig mewn cartref gofal, i breswylwyr ag anghenion nyrsio, yn hanfodol ar gyfer monitro ac asesu iechyd a llesiant y preswylwyr hynny yn barhaus. Nhw yw craidd y broses asesu ar gyfer gofal iechyd parhaus. Fel ymarferwyr annibynnol, defnyddir eu sgiliau clinigol i adnabod a rhagweld problemau, i weithredu pan fydd cyflwr rhywun yn dirywio, ac i osgoi unrhyw dderbyniadau diangen i'r ysbyty. Mae nyrsys cofrestredig yn allweddol ar gyfer rheoli salwch aciwt, gwneud penderfyniadau am reoli cyflyrau hirdymor, a darparu ymyriadau cymhleth mewn sefyllfaoedd brys neu argyfwng. Maent hefyd yn helpu i gefnogi'r trosglwyddiad di-dor o'r ysbyty yn ôl i'r cartref gofal.

Mae nyrsys cofrestredig mewn cartrefi gofal yn cydgysylltu gofal y preswylwyr i sicrhau eu bod yn cael eu hatgyfeirio i wasanaethau arbenigol, gweithwyr proffesiynol perthynol i iechyd, meddygon teulu a gwasanaethau cymdeithasol, fel sy'n ofynnol. Maent hefyd yn allweddol o ran sicrhau bod prosesau diogelu yn cael eu dilyn i sicrhau bod rhai o'u preswylwyr, y mae rhai ohonynt yn agored iawn i niwed, yn ddiogel.

Adran 1 Swyddogaeth a chyfraniadau nyrsys cofrestredig mewn cartrefi gofal

Mae nyrsys cofrestredig yn hybu annibyniaeth preswylwyr trwy ofal rhagweithiol ac adsefydlu; hybu iechyd preswylwyr; darparu gofal lliniarol a diwedd oes o ansawdd uchel; a chwarae rhan allweddol mewn eiriolaeth ar gyfer preswylwyr a theuluoedd.

Nid anghenion clinigol y preswilydd yw unig swyddogaeth nyrsio mewn cartrefi gofal; yn hytrach, mae'r gweithlu nyrsio yn aml yn cael ei adael i reoli a goresgyn heriau anghlinigol, yn enwedig yn y nos. Er enghraifft, efallai y bydd nyrs yn cael ei gadael i oruchwylio ymarfer tân, gwaith cynnal a chadw'r adeilad ac i reoli methiannau offer. Mae'n cymryd cyfrifoldeb, dawn ac arweinyddiaeth i wneud hyn yn effeithiol.

Mae'r swyddogaeth nyrsio mewn cartref gofal yn bwysig ac ni ddylid ei hymylu wrth ddatblygu polisi. Methwyd â chydabod na chyfleu manteision grymus y swyddogaeth hon mewn polisi cyfredol. Mae hyn wedi ychwanegu at y pwysau a wynebir gan nyrsys mewn cartrefi gofal ac wedi atal nyrsys dan hyfforddiant rhag dilyn gyrfa yn y maes.

Mae ein preswylwyr yn amrywio o'u pedwardegau cynnar i dros gant oed, o bobl oedrannus i bobl ifanc sydd wedi colli coes neu fraich sydd eisiau mynd i gyngherddau roc yng Nghaerdydd - a pham na ddylen nhw? Ychwanegwch yr amrywiaeth eang o batholegau, ffarmacoleg a gofal ar gyfer priod, plant ac wyrion. Dydw i ddim yn gwybod am unrhyw faes nyrsio sydd mor amlweddog ar draws y cenedlaethau.

Rydyn ni'n siarad am roi anwyliaid mewn cartref gofal, fel petai eich bod yn eu rhoi mewn drôr a'i gau! Ond yn y fan yma, mae pobl yn cael gwneud pethau nad ydyn nhw erioed wedi'u gwneud o'r blaen, oherwydd rydyn ni'n gofalu am bopeth sy'n ymwneud â'r broses afiechyd, meddyginiaeth. Yn lle biliau, treth, gwresogi, y cyfan sy'n rhaid iddyn nhw boeni amdano yw: beth ydw i'n mynd i'w wneud heddiw?

Adran 2 Cartrefi gofal a COVID-19

Oni bai am gartrefi gofal, byddai'r GIG wedi cael trafferth - heb os. Oherwydd pe byddem wedi methu ac anfon ein preswylwyr i'r ysbyty, ni fyddai unrhyw welyau wedi bod yn yr uned gofal dwys! Mae'n hen bryd i'r sector annibynnol a'r GIG gael eu gweld yn gyfartal.

Mae COVID-19 wedi herio'r gweithlu iechyd a gofal cymdeithasol cyfan. Mae'r gweithlu nyrsio wedi arwain arloesi, darparu gofal clinigol cymhleth a dangos arweinyddiaeth broffesiynol trwy gydol y pandemig. Mae'r sector cartrefi gofal wedi wynebu heriau anhygoel a gwaethygydd anawsterau presennol o ran cyfathrebu rhwng cartrefi gofal, byrddau iechyd ac awdurdodau lleol, ac amlygwyd anawsterau o ran recriwtio a chadw. Fodd bynnag, mae'r gweithlu cartrefi gofal wedi parhau i ddarparu gofal i rai o'r bobl fwyaf agored i niwed mewn cymdeithas ac wedi dangos ymroddiad ac ymrwymiad i breswylwyr cartrefi gofal.

Yn ystod cyfnod cynnar y pandemig, clywodd RCN Cymru straeon anecdotaidd o sut roedd staff cartrefi gofal yn teimlo wedi'u hynysu oddi wrth weddill y sector iechyd a gofal cymdeithasol. Tyfodd y bwch rhwng iechyd a gofal cymdeithasol yn fwyfwy amlwg i'r gweithlu cartrefi gofal. Roedd rheolwyr cartrefi gofal yn aml yn wynebu anawsterau yn cael cyfarwyddyd gan fyrddau iechyd, awdurdodau lleol a GCC. Roedd heriau hefyd yn deall gan bwy ddylai'r cyfarwyddyd ddod. Hefyd, cafodd yr heriau yn cael gafael ar gyfarpar diogelu personol a pheynnau profi COVID-19 lawer o sylw yn ystod ton gyntaf pandemig COVID-19. Fodd bynnag, mae RCN Cymru yn ymwybodol bod hyn wedi'i ddatrys yn y mwyafrif o achosion.

Yn ystod pandemig COVID-19, nid oedd nyrsys yn y sector cartrefi gofal yn mwynhau yr un telerau ac amodau â'r rhai yn y GIG, sy'n golygu bod rhai o dan anfantais o ran mynediad at dâl salwch. Ar 30 Hydref 2020, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru y cynllun Ychwanegiad at Dâl Salwch Statudol,¹ sy'n caniatáu i'r cyflogwr hawlio hyd at dâl llawn ar gyfer eu staff sy'n datblygu salwch. Fodd bynnag, cafodd rhai cyflogwyr a staff nyrsio hi'n anodd cael mynediad at hwn.

¹ Llywodraeth Cymru, Hydref 2020, *Cyflwyno dau gynllun yng Nghymru i helpu pobl i hunanynysu*, <https://llyw.cymru/cyflwyno-dau-gynllun-yng-nghymru-i-helpu-pobl-i-hunanynysu>. Gwelwyd ar 29 Mawrth 2021.

Atal a rheoli heintiau

Yn ystod ton gyntaf pandemig COVID-19, amlygwyd atal a rheoli heintiau mewn cartrefi gofal fel arfer hanfodol i sicrhau amgylchedd diogel i breswylwyr. Roedd y defnydd o gyfarpar diogelu personol a sut i gael gafael ar gyflenwadau ohono yn elfen o hyn.

Trwy gydol cyfnod cynnar y pandemig hwn, daeth yn amlwg bod cyfathrebu canllawiau atal a rheoli heintiau yn anodd, ac roedd sicrhau eu gweithrediad yn anoddach fyth. Mae'r ystâd ffisegol o gartrefi gofal ledled Cymru yn cynnwys adeiladau h n yn bennaf. Nid yn unig y mae hyn yn herio'r sector cartrefi gofal gyda sicrhau cynhaliaeth ariannol a ffisegol yr adeilad, ond gwnaeth ynysu yn ystod pandemig COVID-19 yn anodd hefyd. Er enghraifft, nid oes gan bob preswlydd ystafell ymolchi en suite, ac felly roedd angen i breswylwyr rannu cyfleusterau ystafell ymolchi. Gweithiodd y gweithlu cartrefi gofal yn ddiflino i sicrhau bod preswylwyr yn cael eu diogelu, gan geisio dehongli newidiadau niferus i'r canllawiau hefyd yn lleoliad cartref preswyl a rennir.

Mae COVID-19 wedi amlygu'r angen am gyngor a chymorth nyrsio atal a rheoli heintiau mewn cartrefi gofal. Byddai cael cymorth strwythuredig a chyson gan nyrsys atal a rheoli heintiau arbenigol o gymorth mawr i allu cartrefi gofal ddiogelu eu cleifion a gweithredu newidiadau i ganllawiau a pholisïau. Mae hyn yn wir ar gyfer unrhyw donnau o bandemig COVID-19 yn y dyfodol, ond hefyd wrth symud ymlaen mewn ymarfer arferol.

Swyddogaeth y nyrs ardal

Mae nyrsys ardal yn gweithio mewn partneriaeth â staff nyrsio mewn cartrefi gofal. Mae nyrsys ardal yn darparu asesiadau o anghenion preswylwyr ac, yn ôl y gofyn, gofal clinigol.

Yn ystod pandemig COVID-19, camodd nyrsys ardal ymlaen i gynorthwyo eu cydweithwyr mewn cartrefi gofal trwy ddarparu gofal clinigol angenrheidiol, ac, ar adegau, gwasanaethau lliniarol i breswylwyr.

Roedd y cymorth gan nyrsys ardal yn hynod werthfawr. Darparodd nyrsys ardal y cymorth hwn yn ogystal â'u dyletswyddau presennol, gan gynnwys cynorthwyo nifer gynyddol o gleifion yn y gymuned, arwain timau cymunedol, a chadw'n gyfredol o ran canllawiau COVID-19 a chyngor atal a rheoli heintiau. Amlygwyd y cyfathrebu gwerthfawr a'r cydweithio agos rhwng meysydd gofal cymunedol a chymdeithasol trwy gydol pandemig COVID-19.

Mae ein preswylwyr wedi cael cryn gyswllt gyda'u hanwyliaid, ond dydy fy mam, sy'n 82 oed, heb fy ngweld ers mis Mawrth diwethaf, oherwydd mae gen i gyfrifoldeb i atal heintiau yn y cartref gofal. Dyma'r math o beth dyw pobl ddim yn ei ddeall. Mae cartref gofal yn westy 5 seren gyda gofal nyrsio.

Adran 3

Yr angen am fwy o nyrsys cofrestredig yn y sector cartrefi gofal

Mae'r prinder nyrsys cofrestredig cymwysedig yn y system ofal yn destun pryder sylweddol, gan ei fod yn effeithio ar gynaliadwyedd y ddarpariaeth gofal nyrsio mewn cartrefi gofal ac ar sefydlogrwydd ehangach y farchnad. Gan fod mwy o staff asiantaeth a locwm yn y sector gofal, gall hyn arwain at erydiad o barhad gofal rhwng staff nyrsio a'r preswlydd. Parhad gofal yw un o'r ysgogiadau sylfaenol sy'n denu nyrsys i'r sector.

Yn ôl GCC, dim ond 1,438 oedd nifer y staff nyrsio cofrestredig a oedd yn cael eu cyflogi gan ddarparwyr gofal a gomisiynwyd yn 2018, sy'n 3% o'r holl staff a gyflogir gan ddarparwyr gofal a gomisiynwyd yng Nghymru.²

Roedd canran y staff nyrsio cofrestredig yn amrywio o 0% mewn darparwyr gofal a gomisiynwyd gan Bowys, i 4% yng Ngwynedd, Wrecsam, Abertawe, Castell-nedd Port Talbot, Rhondda Cynon Taf, Bro Morgannwg, Sir Fynwy a Chasnewydd.³

Mae'r prinder nyrsys yn y sector cartrefi gofal mor aciwt bellach bod rhai cartrefi gofal yn cael trafferth yn darparu gofal nyrsio. Bu awgrymiadau gan y sector hyd yn oed o "ddatrys" y prinder nyrsys trwy wanhau neu gefnu ar ganllawiau statudol a phroffesiynol sy'n gwneud presenoldeb nyrsio cofrestredig neu oruchwyliaeth nyrs gofrestrdig yn orfodol. Er bod timau amlddisgyblaeth hyblyg yn ffordd o weithio, a bod eu hangen ochr yn ochr ag arloesi technolegol, mae'n rhaid i ddiogelwch y sawl sy'n derbyn gofal fod yn bennaf.

Os bydd pobl angen gofal nyrsio, yna cyfrifoldeb Llywodraeth Cymru a'r holl randdeiliaid eraill yw gweithio i gynyddu capasiti nyrsio'r gweithlu.

Cadw a recriwtio

Mae teimlo eich bod yn cael eich gwerthfawrogi yn rhan o'r gweithlu yn datblygu ac yn cynnal ysbryd. Mae'n eithriadol o bwysig bod gan nyrsys cofrestredig a gweithwyr gofal yn y sector cartrefi gofal barch cyfartal â chydweithwyr yn y GIG, o ran tâl a thelerau ac amodau.

² Gofal Cymdeithasol Cymru, 2021, *Proffil Gweithlu 2019: Gwasanaethau Darparwyr Gofal a Gomisiynwyd* https://socialcare.wales/cms_assets/file-uploads/GCC_workforce_profile_2019_Commissioned-Services_final_CymV2.pdf. Gwelwyd ar 29 Mawrth 2021.

³ Gofal Cymdeithasol Cymru, 2021, *Proffil Gweithlu 2019: Gwasanaethau Darparwyr Gofal a Gomisiynwyd* https://socialcare.wales/cms_assets/file-uploads/GCC_workforce_profile_2019_Commissioned-Services_final_CymV2.pdf. Gwelwyd ar 29 Mawrth 2021.

Adran 3 Yr angen am fwy o nyrsys cofrestredig yn y sector cartrefi gofal

Mewn arolwg gan RCN Cymru yn 2020, gofynnwyd i'r ymatebwyr beth roeddent yn ei gredu fyddai'n cadw staff nyrsio yn y sector cartrefi gofal. Mae dros un rhan o dair (38.4%) o ymatebwyr o'r farn mai tâl uwch yw'r agwedd bwysicaf ar gyfer cadw staff.

Tâl uwch gafodd y nifer fwyaf o bleidleisiau gan ymatebwyr. Fodd bynnag, yn elfen yn unig yw hon o wella recriwtio a chadw yn y sector. Mae elfennau eraill yn cynnwys sicrhau bod swyddogaeth staff nyrsio yn cael ei gwerthfawrogi, sicrhau bod cyfleoedd digonol i dderbyn datblygiad proffesiynol parhaus (DPP) a llwybr gyrfaol addas ar gyfer nyrsys cofrestredig a gweithwyr gofal.

Gwerthfawrogi a pharchu'r gweithlu

Roedd tri deg dau y cant o ymatebwyr o'r farn bod cydnabod a pharchu swyddogaeth y gweithlu nyrsio mewn cartrefi gofal yn annog staff nyrsio i barhau i weithio.

Bydd llawer o nyrsys cofrestredig sy'n gweithio mewn cartrefi gofal yn tystio i'r boddhad enfawr y mae nyrsio mewn cartrefi nyrsio yn ei gynnig. Fodd bynnag, gall tybiaethau o lunwyr polisi o ran nyrsio cartrefi gofal barhau i fod yn negyddol ac yn hen ffasiwn weithiau. O ystyried yr wybodaeth a'r gymysgedd sgiliau sydd eu hangen i reoli yn gynhwysfawr preswylwyr ag anghenion cymhleth a chydafiacheddau lluosog, yn ogystal â dangos arweinyddiaeth glinigol gref a gallu i wneud penderfyniadau wrth reoli ac arwain timau staff, mae'r tybiaethau hyn yn ddi-sail ac yn anghyfiawn. Mae angen cael gwared ar y tybiaethau hyn yn iawn trwy Lywodraeth Cymru, AaGIC a GCC yn gweithio'n agos gyda'i gilydd i godi proffil nyrsio cartrefi gofal fel proffesiwn, ac i lunio strategaeth recriwtio a chadw effeithiol ar gyfer y sector.

Hefyd, mae angen i Lywodraeth Cymru gydnabod pwysigrwydd nyrsio yn y sector cartrefi gofal wrth ddatblygu polisi a deddfwriaeth. Mae Llywodraeth Cymru wedi lansio dau ymgynghoriad yn ddiweddar: y papur ymgynghori 'Cymru O Blaid Pobl H n: Ein Strategaeth ar gyfer Cymdeithas sy'n Heneiddio' ac ymgynghoriad papur gwyn 'Ailgydbwysu Gofal a Chymorth'.⁴

Adran 3 Yr angen am fwy o nyrsys cofrestredig yn y sector cartrefi gofal

Nid yw'r naill ddogfen na'r llall yn tynnu sylw at swyddogaeth bwysig nyrsio o ran hybu annibyniaeth, adsefydlu, a gofalu am unigolion i sicrhau y gallant heneiddio gydag urddas. A dweud y gwir, nid yw 'Cymru O Blaid Pobl Hŷn' yn defnyddio'r term nyrs neu nyrsio unwaith, ac mae 'Ailgydbwyso Gofal a Chymorth' yn cyfeirio at gyllid nyrsio yn unig. Mae angen sylw brys i'r diffyg dealltwriaeth amlwg o bwysigrwydd swyddogaeth nyrsio yn y sector gofal.

Mae'n rhaid i Lywodraeth Cymru sicrhau bod y gweithlu nyrsio mewn cartrefi gofal a'r sector gofal cymdeithasol ehangach yn cael ei werthfawrogi am ei waith anhygoel, a bod ei werth yn cael ei adlewyrchu mewn datblygiadau polisi a deddfwriaeth. Mae'n rhaid i *Cymru Iachach: ein Cynllun Iechyd a Gofal Cymdeithasol*, ac unrhyw gynlluniau cyflawni dilynol roi sylw i dybiaethau hynafol o'r gweithlu gofal cymdeithasol a gwella cadw a recriwtio yn y sector gofal.

Beth yw'r rhwystrau mwyaf o ran recriwtio? Diffyg addysg o ran yr hyn rydyn ni'n ei wneud. Mae angen i nyrsys weld bod modd camu ymlaen yn eu gyrfa ac i ddeall beth yw'r llwybr hwnnw. Pan fyddwch chi'n hyfforddi fel nyrs, gallwch ddechrau credu bod y byd yn dechrau ac yn gorffen gyda'r GIG. Mae'n braf deall bod byd y tu allan i'r GIG ac y gallwch gael llawer o hwyl.

Mynediad at addysg a datblygiad proffesiynol parhaus

Oherwydd cymhlethdodau iechyd ymhlith pobl hŷn – fel gwahanol ymddangosiad clefydau, patholegau lluosog, dylanwadau cymdeithasol ar heneiddio ac addasiad seicolegol i dyfu'n hŷn – mae angen gwybodaeth, sgiliau ac arbenigedd penodol ar staff nyrsio i weithio gyda phobl hŷn.

Mae addysg a mynediad at DPP yn hanfodol felly ac, wrth gwrs, yn ofynnol o dan broses ail-ddilysu'r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth ar gyfer nyrsys cofrestredig. Mae cyrsiau addysgol a hyfforddiant ar gyfer nyrsys cofrestredig mewn cartrefi gofal yn aml yn cael eu rhedeg gan GIG Cymru. Mae hyn yn achosi amrywiaeth o heriau ac mae nyrsys cofrestredig a rheolwyr cartrefi gofal wedi mynegi rhwystredigaeth at eu hanallu i gael mynediad at hyfforddiant a redir gan y GIG, ac oediadau maith cyn cael mynediad ato, gan nad oes ganddynt gyfrif e-bost GIG ac felly ni allant ddefnyddio mewnwyd y GIG.

Byddai rhywbeth mor syml a darparu cyfrif e-bost GIG i nyrsys cofrestredig cartrefi gofal yn eithriadol o gynorthwyol ac yn dangos bod nyrsys cofrestredig yn y sector gofal yn cael eu parchu a'u gwerthfawrogi i'r un graddau â'u cydweithwyr GIG.

Addysg gofal diwedd oes

I breswylwyr cartrefi gofal, mae derbyn gofal nyrsio o ansawdd da yn allweddol i gael ansawdd bywyd da, ac mewn sefyllfaoedd lle gallai preswlydd dreulio diwrnodau olaf ei oes mewn cartref gofal, marwolaeth dda ac urddasol. Gall fod diffyg gwerthfawrogiad â blaenoriaeth o ran gofal diwedd oes o ansawdd uchel weithiau oherwydd llwybrau a phrotocolau cleifion annigonol i ganiatáu i breswylwyr aros mewn cartrefi gofal ar ddiwedd olaf eu hoes. Mae gofal lliniarol yn ddawn hanfodol sydd ei hangen ar bob nyrs ac mae DPP mewn gofal lliniarol yn ofynnol.

Dylid annog rheolwyr cartrefi gofal i ddatblygu gweithlu sydd â sgiliau gofal lliniarol a diwedd oes fel buddsoddiad gwerthfawr.

Addaswyd y rhaglen *Six Steps to Success in End of Life Care*⁵ o'r *North West of England Life Care Model* ac fe'i gweithredwyd gan Dîm Hwyluso Nyrsys Gofal Diwedd Oes Macmillan ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr. Mae'r rhaglen yn gwella canlyniadau a phrofiadau i breswylwyr a'u teuluoedd. Mae'r rhaglen 8 mis yn cynnig chwe cham:

- Cam 1:** trafodaethau wrth i ddiwedd oes agosáu
- Cam 2:** asesu, cynllunio gofal ac adolygu
- Cam 3:** cydgysylltu gofal
- Cam 4:** darparu gofal o ansawdd uchel mewn cartrefi gofal
- Cam 5:** gofal yn niwrnodau olaf bywyd
- Cam 6:** gofal ar ôl marwolaeth

Amlygir llwyddiant y rhaglen gan ei gwerthusiad. Bu gostyngiad i nifer yr achosion o dderbyniadau i'r ysbyty heb eu cynllunio; ar gyfer pob wyth preswlydd, roedd cyfartaledd o ddau dderbyniad heb ei gynllunio ar ôl y rhaglen, o'u cymharu â thri cyn hynny. Hefyd, roedd nifer yr achosion o gofnodi lleoliad marw a ffefrir yn uwch ar ôl y rhaglen Chwe Cham. Cyn y cwrs, roedd 83.7% o gartrefi gofal o'r farn eu bod "bob amser" neu "yn aml" yn trafod dymuniadau a ffafriaethau ar gyfer gofal diwedd oes, ond cynyddodd hyn i 93% ar ôl y rhaglen Chwe Cham.

Beth yw'r rhwystrau mwyaf o ran cadw staff? Cyllid. Heb gyllid priodol, ni allwn recriwtio'n iawn na chyfateb i'r buddion o weithio i'r GIG - fel pensiynau. Dydych chi ddim yn cael hynny fan hyn. Os yw cartrefi gofal yn cael eu talu'n iawn, gallan nhw dalu eu nyrsys yn iawn. A gallan nhw hyfforddi staff. Felly mae'n gylch parhaus.

Adran 3 Yr angen am fwy o nyrsys cofrestredig yn y sector cartrefi gofal

Gellir gweld llwyddiant y rhaglen ymhellach o allu cartrefi nyrsio a phreswyl i ddarparu proses cynllunio gofal ymlaen llaw. Mewn cartrefi nyrsio, roedd 31.3% yn cynnig cynllunio gofal ymlaen llaw cyn y rhaglen Chwe Cham, a gynyddodd i 87.3% wedi hynny. Mewn cartrefi preswyl, roedd 32% yn cynnig cynllunio gofal ymlaen llaw cyn y rhaglen Chwe Cham; cynyddodd hyn i 83.3% wedi hynny. Roedd cynnydd hefyd i hyder staff nyrsio a chartrefi gofal, a chynnydd i farwolaeth yn y lleoliad yr oedd y preswlydd yn ei ffafrio.

Yn rhan o Raglen Mabwysiadu a Lledaenu Comisiwn Bevan, lledaenwyd y rhaglen Chwe Cham i Fwrdd Iechyd Cwm Taf, Bwrdd Iechyd Powys a Chyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam.

Ni ellir methu a rhoi digon o bwys i werth gofal diwedd oes. Mae angen addysg a DPP cyson i sicrhau bod preswylwyr yn teimlo bod rhywun yn gwrando arnynt ac i'w teuluoedd a'u ffrindiau cysylltiedig deimlo'n hyderus yn y gofal sy'n cael ei ddarparu i'w hanwlyd. Mae'r rhaglen Chwe Cham yn enghraifft o arfer da ac yn ddull cyson o ymdrin ag addysg diwedd oes o ansawdd uchel.

Buddsoddi mewn technoleg gwybodaeth (TG) a systemau technoleg ddigidol

Mae buddsoddiad mewn technoleg ym maes darparu gofal yng Nghymru yn bwysig i'r rhai sy'n gweithio yn y sector cartrefi gofal. Byddai mynediad at systemau TG y GIG yn gwella llifau data a gwybodaeth, yn enwedig o ran rheoli cofnodion cleifion, ond byddai hefyd yn caniatáu mynediad hanfodol at brotocolau a chanllawiau cyfredol a'r canfyddiadau ymchwil diweddaraf. Gallai buddsoddi mewn TGCh a thechnoleg ddigidol wella capasiti a galluoedd cartrefi gofal yn fawr.

Er enghraifft, mae realiti rhithwir a chyfryngau digidol (cyfrifiaduron llechen, y rhyngwrdd, ac ati) yn cael eu defnyddio yn llwyddiannus gyda phreswylwyr cartrefi gofal mewn amrywiaeth o ffyrdd. Mae gan Cymunedau Digidol Cymru sawl enghraifft o arfer gorau, gan gynnwys astudiaeth achos ar Gartref Gofal Woffington House yn Nhredegar. Yn ystod yr astudiaeth hon, caniatodd y defnydd o iPads, ynghyd â sbectol realiti rhithwir, i breswylwyr ymweld ag Aberystwyth ym 1965, a chael profiad o reidiau 'rollercoaster'. Cafwyd gostyngiad o 100% i'r defnydd o feddyginiaethau gwrthseicotig ar sail "yn ôl y gofyn" yn y cartref, yn ogystal â gostyngiad i nifer y cwmpau a gostyngiad o 28% i alwadau am ambiwlansys.⁶ Rhoddwyd hwb i ysbryd y staff hefyd. Fe wnaeth y profiad o ddefnyddio technoleg ddigidol i archwilio hobiau preswylwyr a chysylltu ag aelodau teulu sy'n byw ymhell i ffwrdd wella ansawdd bywyd i'r preswylwyr. Fel yr adroddwyd:

⁶ Llywodraeth Cymru, Cymunedau Digidol Cymru, *Cartref Gofal Woffington House*, <https://www.digitalcommunities.gov.wales/cy/case-studies/cartref-gofal-woffington-house/>. Gwelwyd ar 28 Mawrth 2021.

Adran 3 Yr angen am fwy o nyrsys cofrestredig yn y sector cartrefi gofal

“Mae Ken (nid ei enw go iawn) wedi byw yn Woffington House ers dros ddwy flynedd. Nid oes ganddo deulu ac nid oes unrhyw un yn ymweld ag ef. Mae’n dioddef o bryder, iselder ysgafn a dementia. Weithiau, byddai’n cnoi cymalau ei fysedd ac yn bwrw fframiau drysau am ei fod yn teimlo’n rhwystredig. Rhoddwyd Lorazepam iddo pan oedd ei angen. Gan ddefnyddio iPad a sbectol Realiti Rhithwir, mae Ken wedi cael cyfle i ailymweld ag Aberystwyth yn 1965 ac i fynd ar ‘rollercoaster’. Mae wrth ei fodd hefyd yn chwilio am ganeuon gan ddefnyddio YouTube. Mae iechyd a llesiant Ken wedi gwella’n sylweddol ac nid yw bellach yn defnyddio meddyginiaethau gwrthseicotig”.⁷

Mae integreiddio TG mwn cartrefi gofal nid yn unig yn bwysig ar gyfer darparu gofal, a mynediad at ganllawiau a phrotocolau cyfredol, mae’n hanfodol ar gyfer iechyd a llesiant gwell preswylwyr. Gallai buddsoddi mewn TGCh a thechnoleg ddigidol gynyddu capasiti a galluoedd cartrefi gofal yn fawr.

Fframwaith addysg a gyrfaoedd

Mae’r gofal a ddarperir y tu allan i ysbytai yn gynyddol gymhleth ac yn gofyn am gymysgedd sgiliau sylweddol ac amrywiol, nid yn unig i ofalu am breswylwyr cartrefi gofal ond hefyd i reoli systemau, adnoddau a phobl yn effeithiol.

Nid yw’r rhaglennu nyrsio israddedig, cyn-cofrestru bob amser yn paratoi gweithlu nyrsio’r dyfodol yn addas gyda’r wybodaeth, y ddealltwriaeth, a’r sgiliau clinigol ac ymarferol angenrheidiol ar gyfer swydd yn y sector cartrefi gofal. Ac nid yw’r rhaglenni yn amlygu chwaith y posibilrwydd o gamu ymlaen yn eich gyrfa, cyfleoedd arweinyddiaeth a lefel sgiliau y byddai nyrs yn y lleoliad gofal yn ei chyrraedd.

Mae RCN Cymru yn teimlo bod angen sylw addysgol ychwanegol i ofal ar gyfer pobl hŷn; eiddilwch; cydafiacheddau; cyflyrau hirdymor cymhleth; dementia; gofal diwedd oes; partneriaethau iechyd a gofal cymdeithasol; a pholisi a rheoleiddio cartrefi gofal.

⁷ Canolfan Cydweithredol Cymru, Tachwedd 2018, *Cynhwysiant Digidol ac Iechyd yng Nghymru* <https://cymru.coop/wp-content/uploads/2019/02/Digital-Inclusion-and-Health-in-Wales-0119-Cymraeg-full-report.pdf>. Gwelwyd ar 27 Mawrth 2021.

Adran 3 Yr angen am fwy o nyrsys cofrestredig yn y sector cartrefi gofal

Mae'r Cyngor Nyrso a Bydwreigiaeth wedi cyhoeddi safonau cyn-cofrestru newydd ac, ynghyd ag adolygiad cyfredol AaGIC o gomisiynu addysg, ceir cyfle gwirioneddol yng Nghymru i roi sylw i'r agweddau hyn a'u cryfhau.

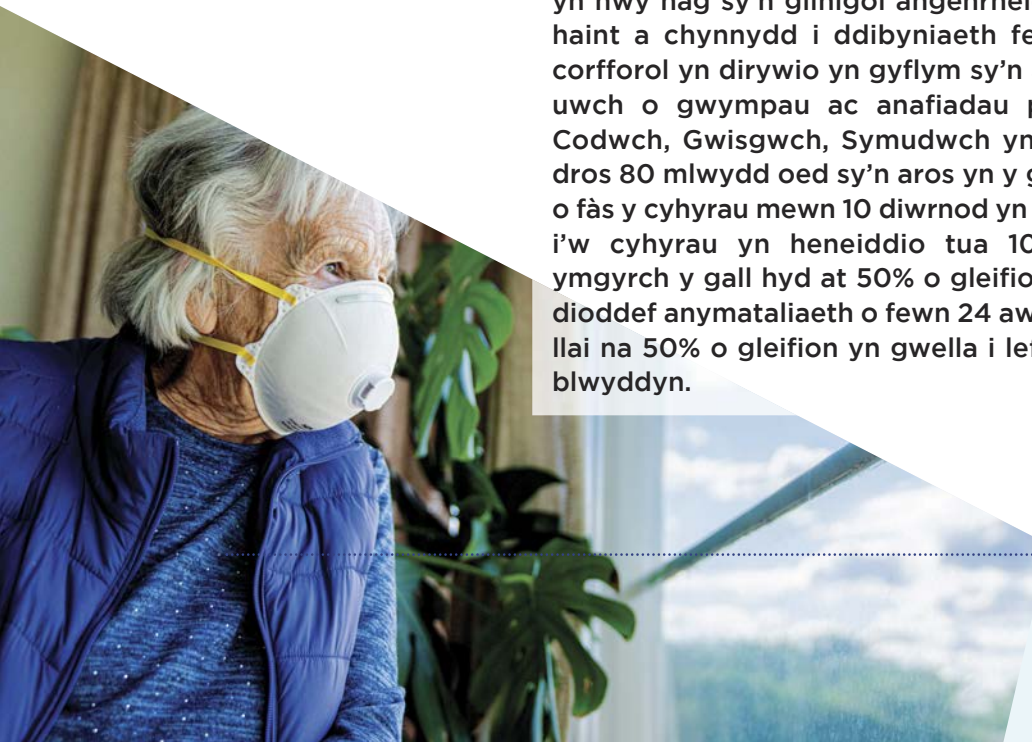
I annog nyrsys cofrestredig ddechrau eu gyrfa ym maes nyrso cartrefi gofal, mae angen fframwaith gyrfaedd sy'n amlinellu llwybr eglur ar gyfer nyrso yn y sector cartrefi gofal ac annibynnol.

Arweiniodd Prif Swyddog Nyrso Cymru ddatblygiad y fframwaith gyrfaedd cyn-cofrestru ar gyfer nyrso, y fframwaith ymarfer uwch ac alinio sgiliau nyrso. Mae angen addasu a mabwysiadu'r canllawiau hyn yn y sector cartrefi gofal. Bydd hyn yn gofyn am gydweithrediad gyda sefydliadau academaidd sy'n darparu addysg nyrso cyn ac ar ôl cofrestru, i alluogi dysgu, addysgu a mentora; dylai fod cyfleoedd dysgu a hyfforddi wedi'u hariannu yn yr amgylchedd gwaith a'r tu allan iddo.

Rhyddhau o'r ysbyty

Mae ystadegau perfformiad y GIG yng Nghymru yn dangos bod cyfartaledd o 452 o gleifion wedi aros mewn gwelyau GIG aciwt yn 2019 er gwaethaf y ffaith eu bod yn feddygol iach i gael eu rhyddhau. Roedd cyfartaledd o 194 o'r 452 o gleifion hynny yn aros am ofal cymunedol ac roedd 69% o'r cleifion yn 75 mlwydd oed neu'n hŷn.

Nid yw'r amgylchedd ysbyty aciwt o fudd i bobl aros ynddo yn hwy nag sy'n glinigol angenrheidiol. Ceir perygl uwch o haint a chynnydd i ddibyniaeth feddygol. Mae galluoedd corfforol yn dirywio yn gyflym sy'n arwain at debygolrwydd uwch o gwmpau ac anafiadau pellach. Mae'r ymgyrch Codwch, Gwisgwch, Symudwch yn cydnabod bod cleifion dros 80 mlwydd oed sy'n aros yn y gwely yn colli hyd at 10% o fâs y cyhyrau mewn 10 diwrnod yn unig. Mae hyn yn cyfateb i'w cyhyrau yn heneiddio tua 10 mlynedd. Nododd yr ymgyrch y gall hyd at 50% o gleifion dros 80 oed ddechrau dioddef anymataliaeth o fewn 24 awr o gael eu derbyn a bod llai na 50% o gleifion yn gwella i lefelau cyn-derbyn o fewn blwyddyn.

Adran 3 Yr angen am fwy o nyrsys cofrestredig yn y sector cartrefi gofal

Y ffactor mwyaf arwyddocaol sy'n achosi oediadau cyn rhyddhau yw'r diffyg capasiti yn y sector cymunedol a gofal i dderbyn cleifion sy'n oedolion ac yn blant. Ceir diffyg cyfathrebu hefyd rhwng y lleoliad eilaidd a chartrefi gofal. Mae rhyddhau claf i gartref gofal yn broses hynod gymhleth. Mae'n rhaid i'r cartref gofal asesu anghenion yr unigolyn, sicrhau y gall y cartref ddiwallu anghenion yr unigolyn trwy adnoddau ffisegol a staffio, a thrafod trefniadau gydag aelodau teulu a gweithwyr iechyd proffesiynol. Hefyd, mae angen i'r rhyddhau ddigwydd ar ddiwrnod priodol ac os bydd angen cludo unigolyn i'r cartref mewn ambiwlans mae angen trefnu hynny hefyd. Yn aml, mae rhyddhau claf yn cynnwys proffesiynau lluosog. Felly, mae angen i gyfathrebu fod yn gyson ac yn rhwydd trwy ofal eilaidd, sylfaenol a chymdeithasol i gyd.

Cyflwynwyd mentrau i wella cyfathrebu a rhyddhau o'r ysbyty ledled Cymru. Ym Mae Abertawe, cyflwynwyd y cynllun "bagiau coch"; mae'n helpu preswylwyr cartrefi gofal a dderbynnir i'r ysbyty gael eu rhyddhau yn gynt. Mae'r bag yn cynnwys gwaith papur allweddol, meddyginiaeth, ac eitemau personol. Fe'i rhoddir i griwiau ambiwlans gan staff y cartref gofal pan fydd angen i glaf gael ei dderbyn i'r ysbyty. Mae'r bag yn teithio gyda'r claf o'r cartref gofal i'r ysbyty ac yn ôl i'r cartref gofal.

Lansiwyd y cynllun bag coch mewn ardaloedd penodol yn Lloegr yn 2018. Fodd bynnag, dim ond yn ddiweddar iawn y cyflwynwyd y cynllun ym Mae Abertawe, ac fe wnaeth pandemig COVID-19 darfu ar unrhyw gynnydd y gellid fod wedi ei wneud.

Mae'n hanfodol bod unrhyw gynllun i wella'r broses rhyddhau o'r ysbyty yn canolbwyntio ar y claf ac yn cynnwys lleisiau o ofal eilaidd, sylfaenol, cymunedol a chymdeithasol.

Adran 4

Gofal diogel ac effeithiol mewn cartrefi gofal

Mae staffio diogel yn achub bywydau.

Mae lefelau staff nyrsio gwael yn cynyddu cyfraddau marwolaeth hyd at 26% o'u cymharu â wardiau sydd wedi'u staffio yn well. Mae gwaith ymchwil hefyd wedi profi bod lefelau staff nyrsio diogel ac effeithiol yn lleihau ail-dderbyniad i'r ysbyty, cyfraddau heintiau sy'n gysylltiedig â gofal iechyd, gwallau meddyginiaeth, cwmpau a briwiau pwysu.

Mae RCN Cymru o'r farn y dylai'r Llywodraeth Cymru nesaf ymrwmo i ddarparu staffio diogel mewn cartref gofal. Dylai Llywodraeth Cymru ehangu cwmpas Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016 a buddsoddi yn Rhaglen Staff Nyrsio Cymru Gyfan.

Yn rhan o'r agenda barhaus ar gyfer sicrhau staffio diogel yn y sector cartrefi gofal, dylai GCC weithio mewn partneriaeth â'r Prif Swyddog Nyrsio i lunio egwyddorion staffio diogel ar gyfer cartrefi gofal.

Egwyddorion staffio diogel

Yn 2017, cyhoeddodd swyddfa'r Prif Swyddog Nyrsio yr 'Egwyddorion Staffio Arweiniol Nyrsys Ardal Dros Dro'.⁸ Nod yr wyth egwyddor staffio oedd grymuso timau nyrsio ardal a chymunedol a chydabod cymhlethdod y gofal sy'n ofynnol yn y gymuned.

Cyflwynwyd yr egwyddorion fel dull i gynorthwyo ehangiad Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016. Ar yr un pryd, cydnabuwyd gan swyddfa'r Prif Swyddog Nyrsio na ellid ehangu cwmpas Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016 i'r gymuned gan nad oedd "adnodd cyfrifo gweithlu digon cadarn a seiliedig ar dystiolaeth a dangosyddion priodol sy'n ystyriol o gleifion".⁹ Cyflwynwyd yr egwyddorion fel mesur dros dro felly i gynorthwyo byrddau iechyd yn barod ar gyfer unrhyw ehangiad posibl i Ddeddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016 i'r gymuned. Mae'r uchelgais i ehangu Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016 i'r gymuned yn parhau.

⁸ Llywodraeth Cymru, 2019, *Egwyddorion Staffio Arweiniol Nyrsys Ardal Dros Dro*, <https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-03/egwyddorion-staffio-arweiniol-nyrsys-ardal-dros-dro.pdf>. Gwelwyd ar 23 Mawrth 2021.

⁹ Llywodraeth Cymru, 2019, *Egwyddorion Staffio Arweiniol Nyrsys Ardal Dros Dro*, <https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-03/egwyddorion-staffio-arweiniol-nyrsys-ardal-dros-dro.pdf>. Gwelwyd ar 23 Mawrth 2021.

Adran 4 Gofal diogel ac effeithiol mewn cartrefi gofal

Nid yw cartrefi gofal mewn sefyllfa eto i gael eu cynnwys o dan Ddeddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016. Mae'r rhesymau pam yn debyg i'r rhai a fynegwyd yn 2017 gan y Prif Swyddog Nyrsio ynghylch nyrsio cymunedol: "Yn gyntaf, pa mor barod yw adnodd cynllunio'r gweithlu seiliedig ar dystiolaeth yng nghyd-destun Cymru, ac yn ail dichonoldeb (o ran cost a pha mor barod yw'r gweithlu) cynnal y lefel staffio ofynnol o nyrsys"¹⁰. Hefyd, mae'r sector cartrefi gofal yn eithriadol o gymhleth, â chyrff comisiynu, ffrydiau ariannu a rheoliadau amrywiol. Byddai angen deall hyn er mwyn ymestyn Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016.

Dylai GCC a swyddfa'r Prif Swyddog Nyrsio weithio mewn partneriaeth i lunio egwyddorion staffio ar gyfer y sector cartrefi gofal. Yn debyg i'r egwyddorion cymunedol dros dro, byddai unrhyw egwyddorion cartrefi gofal yn gweithredu fel mesur i baratoi'r sector ar gyfer cyflwyno Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016. Dylai'r gwaith o ddylunio a gweithredu'r egwyddorion gael ei wneud gan GCC a'r Prif Swyddog Nyrsio, mewn ymgynghoriad â rhanddeiliaid. Byddai hyn yn sicrhau bod yr egwyddorion yn addas ac yn gynaliadwy a bod modd eu defnyddio yn y sector.

Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016

Deddfwyd Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016 i ddiogelu cleifion a grymuso'r gweithlu. Nid yw'r ddeddfwriaeth yn cynnwys cartrefi gofal ar hyn o bryd. Ar hyn o bryd, mae Adran 25A yn ei gwneud yn ddyletswydd ar fyrddau ac ymddiriedolaethau iechyd roi sylw i bwysigrwydd lefelau staff nyrsio ym mhob lleoliad. Mae Adran 25B yn ei gwneud yn ddyletswydd gyfreithiol ar fyrddau ac ymddiriedolaethau iechyd i gyfrifo a chynnal lefelau staff nyrsio yn unol â dull penodedig. Mae Adran 25B yn cynnwys wardiau cleifion mewnol meddygol a llawfeddygol aciwt ar hyn o bryd a bydd yn cynnwys wardiau cleifion mewnol pediatrig erbyn mis Hydref 2021.

Yn 2020, arolygodd RCN Cymru ei aelodau ar ba leoliad yr oeddent yn credu oedd y pwysicaf i Adran 25B gael ei hymestyn iddo. Dywedodd dros draean (36.7%) yr ymatebwyr mai cartrefi gofal yw'r lleoliad pwysicaf. Derbyniodd cartrefi gofal y ganran uchaf o bleidleisiau.

Adran 4 Gofal diogel ac effeithiol mewn cartrefi gofal

*Pan na allwch chi
recriwtio a chadw
staff, dim ond y
pethau sylfaenol y
gallwch eu gwneud.
Mae'n golygu na
allaf ganiatáu i'm
staff fynd â chwe
phreswilydd ar drip
i Gaerdydd,
oherwydd mewn
argyfwng, mae
angen dau berson
arnyn nhw ar gyfer
y preswilydd
hwnnw ac un gyda
phob preswilydd
arall. Felly dyna
chwe aelod o staff a
nyrs i ofalu am
traceostomi, cario
peiriannau sugnedd
neu ocsigen ar eu
cefnau,
meddyginiaeth
Parkinson's... Ond
rydych chi'n
caniatáu i'r person
hwnnw gael bywyd.
Mae'n rhaid i ni
wneud hynny fel
nyrsys mewn gofal.*

Dylid hefyd nodi, ar adeg datblygu'r ddeddfwriaeth wreiddiol, bod nifer o bleidiau gwleidyddol wedi cyflwyno a chefnogi gwelliannau a oedd o blaid cynnwys cartrefi gofal yn rhan o gwmpas y ddeddfwriaeth.

Dylai Llywodraeth Cymru ymestyn cwmpas Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016 i gartrefi gofal ac, fel cam cychwynnol, dylai Llywodraeth Cymru fuddsoddi mewn ffrwd waith cartrefi gofal yn rhan o Raglen Staff Nyrsio Cymru Gyfan.

Rhaglen Staff Nyrsio Cymru Gyfan

Mae rhaglen Staff Nyrsio Cymru Gyfan, y mae AaGIC yn gyfrifol amdani, yn goruchwyllo datblygiad adnodd lefelau gofal Cymru i'w ddefnyddio mewn gwahanol leoliadau. Mae'r adnodd lefelau gofal yn darparu'r dull seiliedig ar dystiolaeth penodol sydd ei angen i gyfrifo a chynnal lefel y nyrsio sy'n ofynnol ar gyfer lleoliad penodol. Mae hyn yn cynnwys asesiad parhaus o aciwtedd a dibyniaeth cleifion i alluogi angen staffio i gael ei gyfrifo yn gyson. Mae'r adnodd yn caniatáu ar gyfer ymestyn Adran 25B i leoliadau eraill.

Byddai ffrwd waith benodedig yn gofyn am gynrychiolwyr o GCC, rheolwyr cartrefi gofal, awdurdodau lleol ac, wrth gwrs, cynrychiolwyr nyrsio. Byddai hyn yn caniatáu i bob llais gael ei glywed yn natblygiad staffio diogel yn y sector cartrefi gofal. Dylai fod mwy o fuddsoddiad a chymorth ar gyfer Rhaglen Staff Nyrsio Cymru Gyfan i alluogi'r rhaglen i ehangu i leoliadau eraill, gan gynnwys cartrefi gofal.

Yn *Cymru Iachach* (2018), amlinellodd Llywodraeth Cymru ei gweledigaeth hirdymor o symud y ddarpariaeth o ofal iechyd o ysbytai dwys o ran adnoddau i wasanaethau cymunedol a gwella integreiddiad iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru. Mae'r ymgyrch bolisi strategol, ynghyd â'r boblogaeth sy'n heneiddio a chydafiachedd cynyddol, wedi rhoi gwasanaethau nyrsio cymunedol a chartrefi gofal o dan bwysau trwm a tra bod y weledigaeth yno, y safbwynt o'r rheng flaen yw bod diffyg cysylltiad o hyd rhwng gofal sylfaenol, cymunedol, eilaidd a chymdeithasol.

Y ffordd o gyrraedd o nod o ddarparu'r gofal gorau posibl i bobl sy'n byw mewn cartrefi gofal yw cael tîm amlddisgyblaeth sy'n cynnwys gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol yn gweithio yn ddi-dor gyda'i gilydd. Mae'n rhaid i fodel da o integreiddio rhwng iechyd a gofal cymdeithasol gydnabod a gwerthfawrogi'r gwahanol arbenigeddau a sgiliau y gall gwahanol broffesiynau eu cynnig. Hefyd, o gofio'r gofyniad i nyrsys sydd wedi'u cofrestru gyda'r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth sy'n rheolwyr cartrefi gofal fod wedi'u cofrestru gyda GCC hefyd, mae'n bwysig bod y system gofrestru yn gwerthfawrogi cymwysterau nyrsio, ac i'r profiad a'r wybodaeth gael eu cydnabod yn rhan o'r system cofrestriad deuil.

Mae nyrsys cofrestredig a gyflogir gan gartrefi gofal yn gweithio'n agos gydag asiantaethau a gweithwyr proffesiynol eraill, gan wneud atgyfeiriadau priodol yn rhan o'u swyddogaeth rheoli a chydgyssylltu gofal. Mae rhai nyrsys cofrestredig sy'n gweithio mewn cartrefi gofal yn teimlo bod angen partneriaeth fwy cydgysylltiedig gyda thimau nyrsio cymunedol a meddygfeydd teulu, gyda chlystyrau gofal sylfaenol yn arwain i wneud i hyn ddigwydd.

Wrth gwrs, ceir dealltwriaeth nad yw gofal sylfaenol, ynddo'i hun, yn ddiogel rhag pwysau recriwtio a chadw, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig. Ac eto, pe bai cydweithredu agosach rhwng meddygon teulu, nyrsys ardal a nyrsys cofrestredig mewn cartrefi nyrsio, gellid cadw mwy o breswylwyr cartrefi gofal yn iach yn y gymuned am gyfnod hwy, gan leihau'r pwysau ar y sector aciwt trwy osgoi derbyniadau diangen i'r ysbyty.

Mae'n rhaid i chi gael sgiliau cyfathrebu gwych, ond weithiau mae'n anodd iawn. Cyn y pandemig, pe byddem yn ffonio'r ysbyty i wneud asesiad gartref, byddwn wedi cael fy herio. "Mae'r wybodaeth yma'n gyfrinachol - sut ydw i'n gwybod mai chi ydych chi?" Nawr rwy'n deall hynny, ond mae'n rhaid i ni ddod dros hynny rywsut a chydweithio, y sector annibynnol a'r GIG, mewn ffordd mwy cydlynus.

Adran 6

Y DU yn gadael yr Undeb Ewropeaidd

Canfu gwaith ymchwil a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru mai nyrsys cofrestredig yw'r gr p staff ym maes gofal cymdeithasol â'r gyfran uchaf o weithwyr UE nad ydynt o'r DU (tua 17.7%).¹¹

Amlygodd yr adroddiad hefyd bod heriau recriwtio yn fwyaf difrifol o ran nyrsys sydd wedi'u cofrestru â'r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth ym maes gofal cymdeithasol yng Nghymru.¹²

Ym mis Mawrth 2020, llofnododd RCN Cymru bapur safbwynt Llywodraeth Cymru ar fudo.¹³ Mae'r papur yn nodi safbwynt unedig Cymru ar nifer o faterion mudo allweddol, gan gynnwys yr angen i gydnabod gwahaniaethau demograffeg ar draws y DU, gofynion Cymru ar gyfer system fewnfudo newydd a'r trothwy cyflog.

System fewnfudo newydd

Daeth y system fewnfudo newydd yn weithredol ym mis Ionawr 2021. Mae'r RCN yn parhau i alw i'r system hon gael ei dylunio a'i gweithredu i fod o fudd i nyrsio. Mae'n rhaid peidio â defnyddio cyflwyniad y system fewnfudo newydd i greu rhwystrau mympwyol sy'n effeithio ar ein gallu i recriwtio staff nyrsio rhyngwladol. Felly rydym yn galw ar Lywodraeth y DU i sicrhau bod y system newydd:

- o fudd i recriwtio a chadw staff nyrsio rhyngwladol
- yn asesu ac yn lliniaru yn briodol yr effaith ar ofal cymdeithasol
- yn rhoi caniatâd amhenodol i aros i staff iechyd a gofal cymdeithasol sy'n cynorthwyo'r ymateb i COVID-19 ledled y DU
- yn cydnabod bod anghenion y sector iechyd a gofal cymdeithasol yn wahanol ar draws gwledydd a rhanbarthau'r DU

¹¹ Ymchwil Gymdeithasol y Llywodraeth a Llywodraeth Cymru, 2019, *Ymchwil ar Oblygiadau Brexit ar y Gweithlu Gofal Cymdeithasol a Gofal Plant yng Nghymru* <https://llyw.cymru/sites/default/files/statistics-and-research/2019-03/effaith-brex-it-ar-y-gweithlu-gofal-cymdeithasol-gofal-plant.pdf>. Gwelwyd ar 20 Mawrth 2021.

¹² Ymchwil Gymdeithasol y Llywodraeth a Llywodraeth Cymru, 2019, *Ymchwil ar Oblygiadau Brexit ar y Gweithlu Gofal Cymdeithasol a Gofal Plant yng Nghymru* <https://llyw.cymru/sites/default/files/statistics-and-research/2019-03/effaith-brex-it-ar-y-gweithlu-gofal-cymdeithasol-gofal-plant.pdf>. Gwelwyd ar 20 Mawrth 2021.

¹³ Llywodraeth Cymru, 2020, *Papur Safbwynt Cymru ar Fudo*, <https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2020-03/papur-safbwynt-cymru-ar-fudo.pdf>. Gwelwyd ar 21 Mawrth 2021.

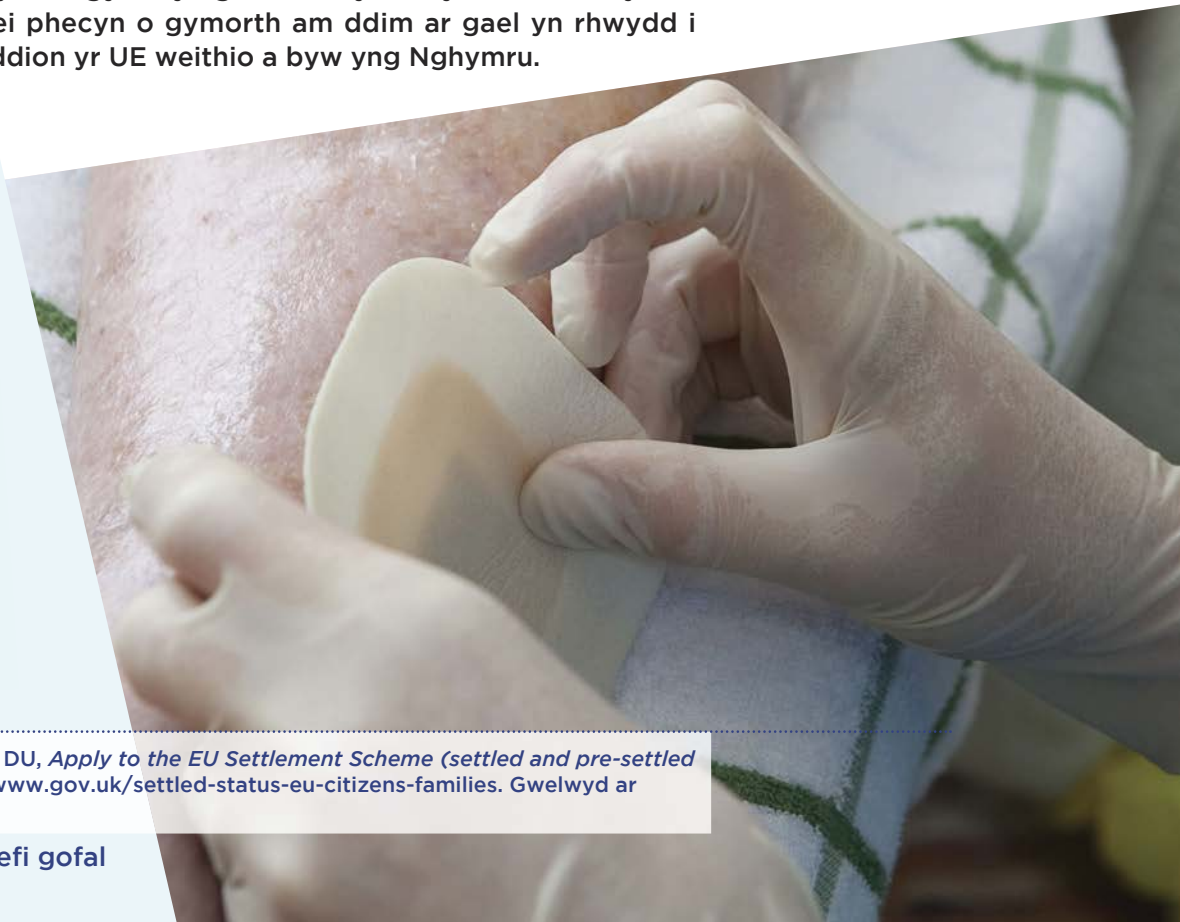
Adran 6 Y DU yn gadael yr Undeb Ewropeaidd

Mae anghenion y sector iechyd a gofal cymdeithasol yn wahanol ar draws pedair gwlad y DU. Mae'n rhaid i system fewnfudo'r dyfodol gymryd i ystyriaeth y gwahaniaeth o ran galw yn yr Alban, Gogledd Iwerddon, Cymru a Lloegr. Mae'r RCN wedi galw am fecanwaith ffurfiol i Gymru yn debyg i Restr o Alwedigaethau lle ceir Prinder bresennol yr Alban. Gwnaed yr argymhelliad hwn gan y Pwyllgor Cyngori ar Ymfudo i'r Swyddfa Gartref ac fe'i derbyniwyd mewn egwyddor, ond mae angen mecanweithiau eraill i sicrhau bod yn rhaid i anghenion y sector iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru gael eu cymryd i ystyriaeth.

Y cynllun preswyllo'n sefydlog

Mae RCN Cymru yn gwerthfawrogi holl wladolion yr UE/Ardal Economaidd Ewropeaidd (AEE) a'r Swistir sy'n gweithio yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru ac rydym yn cydnabod nad yw hyn yn ymwneud â'r gweithwyr proffesiynol yn unig, ond hefyd eu teuluoedd a'r cymunedau y maent yn byw ynddynt. Dylai staff UE/AEE ac o'r Swistir allu gwneud cais i'r cynllun Statws Preswyllydd Sefydlog a dylai Llywodraeth Cymru eu cefnogi.

O fis Ionawr 2021, mae'n rhaid bod dinasyddion UE/AEE a'r Swistir sy'n byw yn y DU fod wedi cofrestru a sicrhau statws preswyllydd sefydlog neu gyn-sefydlog er mwyn gallu parhau i fyw yn y DU a chael mynediad at wasanaethau'r GIG am ddim. Mehefin 2021 yw'r dyddiad terfyn ar gyfer ymgeisio.¹⁴ Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod ei phe cyn o gymorth am ddim ar gael yn rhwydd i helpu dinasyddion yr UE weithio a byw yng Nghymru.

Section 7 Ariannu gofal cymdeithasol

Mae'r system bresennol o ariannu gofal cymdeithasol yn gymhleth ac yn ddryslyd i breswylwyr cartrefi gofal, teuluoedd a staff gofal cymdeithasol. Mae'n cynnwys hunan-ariannu, cyllid awdurdod lleol a chyfraniad gan y GIG ar gyfer yr elfennau gofal gan nyrsys cofrestredig (trwy ofal nyrsio a ariennir gan y GIG neu Ofal Iechyd Parhaus a ariennir gan y GIG). Mae cartrefi gofal yn cynorthwyo preswylwyr sydd â chyllid o unrhyw un o'r ffrydiau ariannu hyn. Mae'r system bresennol yn achosi llawer iawn o rwystredigaeth, wrth i unigolion deimlo bod system "wahaniaethol" ar waith; meddylfryd "nhw" a "ni", yn gwahanu iechyd o ofal cymdeithasol.

Hefyd, Mae cyllid Gofal Iechyd Parhaus a ariennir gan y GIG yn gyfyngedig ac nid yw'n adlewyrchu cost wirioneddol gofal, sy'n golygu bod llawer o gartrefi yn amharod bellach i gynnig Gofal Iechyd Parhaus a ariennir gan y GIG. Pan fydd eu hanghenion yn cynyddu fel eu bod yn gymwys ar gyfer Gofal Iechyd Parhaus a ariennir gan y GIG, gofynnir i rai preswylwyr symud cartrefi gan na all y cartref gofal fforddio parhau gyda chyllid Gofal Iechyd Parhaus a ariennir gan y GIG. Caiff y system dwy haen dybiedig hon hefyd ei hadlewyrchu yn y mynediad at offer sydd gan y sector gofal cymdeithasol, o'i gymharu â'r GIG, sy'n cyfyngu ar gwmpas y gofal a roddir mewn cartrefi gofal.

Mae angen gwahaniaethu yn bendant rhwng gofal nyrsio a gofal personol yn y system bresennol o gael gafael ar gyllid cyhoeddus ar gyfer gofal, gyda gofal nyrsio yn cael ei ariannu gan y GIG a gofal personol neu gymdeithasol naill ai ddim yn cael ei ariannu neu'n amodol ar feini prawf cymhwysedd amrywiol. Mae hwn yn ymarfer anodd a rhwystredig o safbwynt nyrsio, sy'n ystyried anghenion y sawl sy'n derbyn gofal yn gyfannol. Mae'r hanfodion gofal, fel maetheg, hydradu a hylendid personol, yn ogystal ag iechyd corfforol a meddyliol yn fwy cyffredinol, i gyd yn agweddau ar iechyd a llesiant. Mae'n dilyn, felly, bod y sefyllfa bresennol lle gall un person dderbyn gofal canser cyflawn drwy'r GIG, tra bod yn rhaid i un arall werthu ei gartref er mwyn talu am ofal dementia yn ymddangos yn sylfaenol annheg o safbwynt nyrsio.

Mae'r gwahaniaeth rhwng gofal nyrsio a gofal personol hefyd wedi arwain at oblygiadau yn y gorffennol i nyrsys sy'n gweithio mewn cartrefi gofal cofrestriad deuol. Yn y lleoliadau hyn, byddai nyrsys wedi'u cyfyngu i ddarparu gwasanaethau clinigol i breswylwyr ag angen nyrsio a aseswyd, tra byddai timau nyrsys ardal yn darparu gwasanaethau clinigol neu "nyrsio" (fel newid gorchuddion) i breswylwyr yr aseswyd bod ganddynt anghenion

Adran 7 Ariannu gofal cymdeithasol

gofal personol “yn unig”. Mae’r rheoliadau a gyflwynwyd o dan Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 yn nodi y gall nyrsys cofrestredig ddarparu gofal i bob preswlydd, ond byddai angen nodi hyn yn benodol yn Natganiad o Ddiben cartref gofal.

Cynghorir darparwyr gwasanaeth cartref gofal i ystyried y goblygiadau ehangach i’r holl bobl sy’n defnyddio’r gwasanaeth. Er enghraifft, pe bai nifer fawr o breswylwyr angen gofal clwyfau, a fyddai’n cael ei ddarparu fel rheol gan nyrsys ardal, gallai hyn leihau gallu nyrsys cofrestredig i ofalu am unigolion ag anghenion “nyrsio” (fel y’u diffinnir gan y system ariannu). Pe bai hyn yn cael effaith ar y bobl sydd angen gofal nyrsio, mae’r rheoliadau yn eglur y byddai angen addasu’r lefel staffio i gymryd hyn i ystyriaeth. Gall y system hon, a’i dehongliad gan y cyflogwr, achosi rhwystredigaeth i’r nyrs neu’r gweithiwr gofal yn y cartref y byddai’n well ganddo ganolbwyntio ar ddarparu gofal fel sydd ei angen i bawb.

Mae’n eglur bod angen llunio system ariannu hirdymor, gynaliadwy ac wedi’i symleiddio ar gyfer gofal cymdeithasol. O ystyried maint ac arwyddocâd gwasanaethau a ddarperir gan gartrefi gofal a’r sector anstatudol, mae’n hanfodol bod gan y sectorau hyn sefydlogrwydd ariannol. Mae’r system ariannu bresennol ar gyfer cartrefi gofal yn arbennig o anodd, gyda chyllid GIG yn dilyn clefion unigol. Byddai fframwaith GIG Cymru Gyfan ar gyfer comisiynu lleoedd mewn cartrefi gofal yn llawer mwy synhwyrol a dylid ei ystyried.

Adran 7 Ariannu gofal cymdeithasol

Ailgydbwyso gofal a chymorth

Mae Llywodraeth Cymru wedi lansio ymgynghoriad ar bapur gwyn o'r enw 'Ailgydbwyso gofal a chymorth'. Mae'r papur gwyn yn nodi sut i sicrhau y gall gweledigaeth Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 gael ei gwireddu yn llawn.

Mae 'Ailgydbwyso gofal a chymorth' yn cofio bod Llywodraeth Cymru wedi profi anawsterau sylweddol yn ystod gweithrediad Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 o ran trefnu a darparu gofal. Mae'r ymgynghoriad ar y papur gwyn yn tynnu sylw at y diffyg cydgysylltiad rhwng awdurdodau lleol fel y prif reswm am hyn. Mae'n nodi bod 22 o wahanol ffyrdd posibl o drefnu a darparu gofal yng Nghymru: system a ysgogir gan gymhlethdod a dryswch.

Mae 'Ailgydbwyso gofal a chymorth' yn awgrymu sefydlu fframwaith cenedlaethol ar gyfer gofal cymdeithasol. Diben y fframwaith fyddai pennu dulliau ffioedd a gwella cydweithrediad a thryloywder. Byddai'r system yn ymylu gwahaniaethau tâl ymhellach mewn ymdrech i leihau cystadleuaeth rhwng darparwyr.

Mae'r ymgynghoriad yn pwysleisio ymhellach y ffaith bod y Grŵp Rhyngweinidogol ar Dalu am Ofal Cymdeithasol wrthi'n archwilio opsiynau i adnoddau gael eu gwneud ar gael ar gyfer y dyfodol i'r sector gofal cymdeithasol i oedolion, gan gynnwys sut y byddai cyllid ychwanegol yn cael ei godi a'i wario.

Bydd RCN Cymru yn ymateb i'r ymgynghoriad i bwysleisio pwysigrwydd a gwerth nyrsio yn y sector cartrefi gofal ac i sicrhau bod unrhyw drefniadau a roddir ar waith yn addas i'r proffesiwn nyrsio a'r unigolion sy'n defnyddio gofal cymdeithasol.

